

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації

**Методичні рекомендації із самостійної роботи
навчальної дисципліни**

ОСНОВИ РЕСТАВРАЦІЇ СКУЛЬПТУРИ МАЛИХ ФОРМ

для спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація.

Освітня програма «Образотворче мистецтво».

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Автор: ст. викл. Кіндрачук В. Б.

Затверджено на засіданні кафедри
образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
№ 1 від 29.08 2024 р.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Пояснювальна записка
3. Структура самостійної роботи
4. Тематичний план самостійної роботи
5. Питання для самоконтролю
6. Оцінювання результатів самостійної роботи
7. Рекомендована література

Вступ

У навчальному плані підготовки фахівців спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» передбачено вивчення дисципліни «Основи реставрації скульптури малих форм». Предметом вивчення навчальної дисципліни є основи реставрації скульптурних творів малих форм, зокрема технологічні процеси спрямовані як на збереження творів мистецтва, так і на максимально можливе відновлення їхнього первісного вигляду, а також ряд консерваційних процесів, які, не змінюючи зовнішнього вигляду твору, запобігають його руйнуванню біологічними організмами і оберігають від втрат.

Навчальна дисципліна вивчає реставраційні процеси, що сприяють продовженню життя творів та видалення пізніших записів нашарувань, що спотворюють авторський задум і знижують естетичну значущість пам'ятки, - зміцнення левкасу чи іншого шару ґрунту і пошкодженої основного матеріалу скульптури, тонування в разі потреби втрачених місць, нанесення захисного шару.

Мета дисципліни «Основи реставрації скульптури малих форм» ознайомити студентів з особливостями реставрації, консервації та відновлення творів пластичного мистецтва.

Мета курсу полягає у вивченні теоретичних основ з реставраційної діяльності, а також бази понять та категорій, оволодіння технологічними знаннями, котрі є першоосовою для успішної професійної майстерності.

Завданнями, що стоять при викладанні дисципліни «Основи реставрації творів скульптури малих форм» є : вивчення методів дослідження в реставраційній справі, формування відповідального відношення до творів образотворчого мистецтва та безпечної діяльності в процесі роботи. У разі успішного вивчення дисципліни поглиблюються знання з теорії скульптури та правильної творчої художньої діяльності.

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни:

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах.
- Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва.
- Здатність усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності.
- Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого мистецтва, та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.
- Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.
- Визначати мету, завдання та етапи мистецької та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

У навчальному плані на вивчення «Основи реставрації скульптури малих форм» передбачено 8 лекційних, 36 практичних і 46 годин для самостійної роботи. Вивчення дисципліни завершується екзаменом.

2. Пояснювальна записка

Важливе значення у вивченні навчальної дисципліни «Основи реставрації скульптури малих форм» займає самостійна робота. Ця важлива складова освітнього процесу у закладі вищої освіти сприяє формуванню в студентів культури розумової праці, самостійності, ініціативності та пізнавальної активності. Самостійна робота передбачає виконання студентами завдань до тем згідно силабуса. Це завдання пов'язані із роботою із словниками, виконанням рефератів, презентацій тощо.

Самостійна робота студентів забезпечується відповідними інформаційно-методичними засобами: конспектами лекцій, навчально-методичними посібниками, підручниками, методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи, матеріалами дистанційного навчання. Забезпеченню належного рівня організації самостійної роботи студентів сприяє використання відповідної наукової і періодичної літератури.

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом з навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Вона може проходити в бібліотеці, навчальних кабінетах, в домашніх умовах тощо.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Основи реставрації скульптури малих форм», визначається навчальним планом і становить 46 годин.

3. Структура самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин
Тема 2. Обробка творів, уражених біоорганізмами. Боротьба з мікроорганізмами. Обробка творів, уражених жуками–точильниками, корозією та іншими видами пошкодження.	6
Тема 3. Комплекс робіт із дослідження та скульптурного твору на основі затвердженої проектної документації та проекту організації консерваційно-реставраційних робіт.	6
Тема 4. Розробка концептуальних рішень чи програми науково-реставраційних робіт, складання завдання на	6

розробку науково- проектної документації з проведення консерваційно-реставраційних робіт.	
Тема 5. Зміцнення зруйнованого левкасу. Приготування клею. Підготовка до процесу зміцнення. Основний спосіб зміцнення левкасу - просочення клеєм. Підведення клею під відставання. Особливі випадки зміцнення левкасу.	6
Тема 6. Консерваційно-реставраційні роботи. Заміна елементів твору у випадку неможливості їх відновлення або якщо результати будуть ненадійні.	6
Тема 7. Зміцнення рельєфного левкасу.	6
Тема 8. Тонування та патинування. Штучна та природна патина. Фарби для тонування. Підготовка процесу. Способи тонування і патинування.	6
Тема 9. Реставраційне захисне покриття. Вимоги до гідрофобізаторів глибокого проникнення і захисних плівок. Реставраційні оліфні плівки Реставраційні лакові плівки. Реставраційне воскове покриття.	4
Разом:	46

4. Тематичний план самостійної роботи

Тема 2. Обробка творів, уражених біоорганізмами. Боротьба з мікроорганізмами. Обробка творів, уражених жуками–точильниками, корозією та іншими видами пошкодження.

1. Опрацювати відповідну літературу та інтернет ресурси.
2. Підготувати уражений твір до консервації.

Тема 3. Комплекс робіт із дослідження та скульптурного твору на основі затвердженої проектної документації та проекту організації консерваційно-реставраційних робіт.

1. Скласти план дослідження твору.
2. Дослідження проектної документації та проекту організації консерваційно-реставраційних робіт.

Тема 4. Розробка концептуальних рішень чи програми науково-реставраційних робіт , складання завдання на розробку науково- проектної документації з проведення консерваційно-реставраційних робіт.

1. Опрацювання відповідної літератури.
2. Розробка науково- проектної документації з проведення консерваційно-реставраційних робіт.

Тема 5. Зміцнення зруйнованого левкасу. Приготування клею. Підготовка до процесу зміцнення. Основний спосіб зміцнення левкасу - просочення клеєм. Підведення клею під відставання. Особливі випадки зміцнення левкасу

1. Приготувати клей для зміцнення левкасу.
2. Підвести клей під відстаючі фрагменти.

Тема 6. Консерваційно-реставраційні роботи. Заміна елементів твору у випадку неможливості їх відновлення або якщо результати будуть ненадійні.

1. Відновити пошкоджені елементи твору.
2. Замінити втрачені елементи.

Тема 7. Зміцнення рельєфного левкасу.

1. Закріпити збережений левкас.
2. Приготувати левкас.

Тема 8. Тонування та патинування. Штучна та природна патина. Фарби для тонування. Підготовка процесу. Способи тонування і патинування.

1. Підготувати твір до патинування.
2. Нанести штучну патину на відреставрований твір.

Тема 9. Реставраційне захисне покриття. Вимоги до гідрофобізаторів глибокого проникнення і захисних плівок. Реставраційні оліфні плівки. Реставраційні лакові плівки. Реставраційне воскове покриття.

1. Опрацювання літератури та інтернет ресурсів.
2. Покрити захисним відповідним гідрофобним покриттям.

5. Питання для самоконтролю

1. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
2. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.
3. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого мистецтва, та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.
4. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

5. Визначати мету, завдання та етапи мистецької та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

6. Оцінювання результатів самостійної роботи

Контроль самостійної роботи відбувається у формі усних опитувань, письмових експрес-опитувань та оцінювання самостійно виконаних письмових та творчо-практичних завдань.

Максимальна кількість балів за самостійну роботу - 10

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти визначені у Порядку організації та проведенні оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника:

<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/otzinnuvannja-uspishnosti.pdf>

7. Рекомендована література

1. Бідзіля О.В. Комахи-шкідники музейних колекцій: Методичний посібник з ідентифікації. ННДРЦУ– Київ: Національний науково-дослідний реставраційний центр України, 2019. – 72 с.: іл..150.
2. Бевзе М. Комплексні наукові дослідження з реставрації пам'яток архітектури.- Львів: НУ «Львівська політехніка», вид-во «Растр 7», 2022 – 346 с., іл.
3. Веретко, Наталія. "РЕСТАВРАЦІЯ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ." Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство» 46 (2022): 8-12. <http://arts-series-knukim.pp.ua/article/download/257944/254797>
4. Духовна велич: меморії видатних українців. Наукова реставрація до 30-річчя Незалежності України : каталог виставкового проекту. - Київ :Національний науково-дослідний реставраційний центр України, 2021. – 288 с : іл.
5. Жердзицький В. Є. Живопис. Техніка і технологія: навчальний посібник.– Х. : Колорит, 2006. – 327 с.
6. Зайцева, Вікторія Олександрівна. "Реставрація ансамблю монументальних розписів Троїцької надбрамної церкви Києво-Печерської лаври." (2023). <http://surl.li/pxvlo>
7. Карпов, Віктор Васильович. "Реставрація монументального живопису в Україні в 50–60-ті роки ХХ ст. Суспільні прагнення та ідеологічні колізії." (2023). <http://surl.li/pxvkd>
8. Коваль Е.З., Митківська Т.І. Мікологічне обстеження музейних пам'яток/ ННДРЦУ. – К., 2014. – 240 с., іл.
9. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища. /Збірник офіційних документів.– К.: Істина, 2002. – 336 с.
10. Куцевич В., Марусик Т., Коротун І., Дивак В., Герич К. Теоретичні і практичні основи реставрації: підручник. Чернівці: «Чернівець. нац. ун –т ім Ю. Федьковича», 2024, 224 с.: іл.

11. Наукова реставрація. Історія, сучасність, шляхи модернізації: наукові доповіді XI Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11–14 вересня 2018 року) / ННДРЦУ. Київ : Національний науково-дослідний реставраційний центр України, 2018. – Ч. 1. – 392 с. – Ч. 2. – 312 с.
12. Паур І. Навчальна дисципліна "Сфрагістика і геральдика" для студентів спеціальності "Реставрація творів мистецтва": з досвіду викладання //Проблеми дидактики історії. - 2019. - Вип. 10. - С. 147-152. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prdist_2019_10_19